

Què en fem, dels refugiats?

Al món hi ha uns quantes milions de persones que no compten. Sembla que la seva vida no interessa ningú. Són els refugiats, les persones obligades a deixar la casa i el lloc on vivien per causa de guerres i persecucions d'ordre ètnic, religiós o polític.

De tant en tant, les imatges de televisió ens apropen a la saleta d'estar la tragèdia d'aquests desemparats de final de segle. Ahir era Ruanda i els Balcans, abans-d'ahir Somàlia, l'Afganistan i Centre-amèrica i avui Sierra Leone i Txetxènia. Demà, qui ho sap?

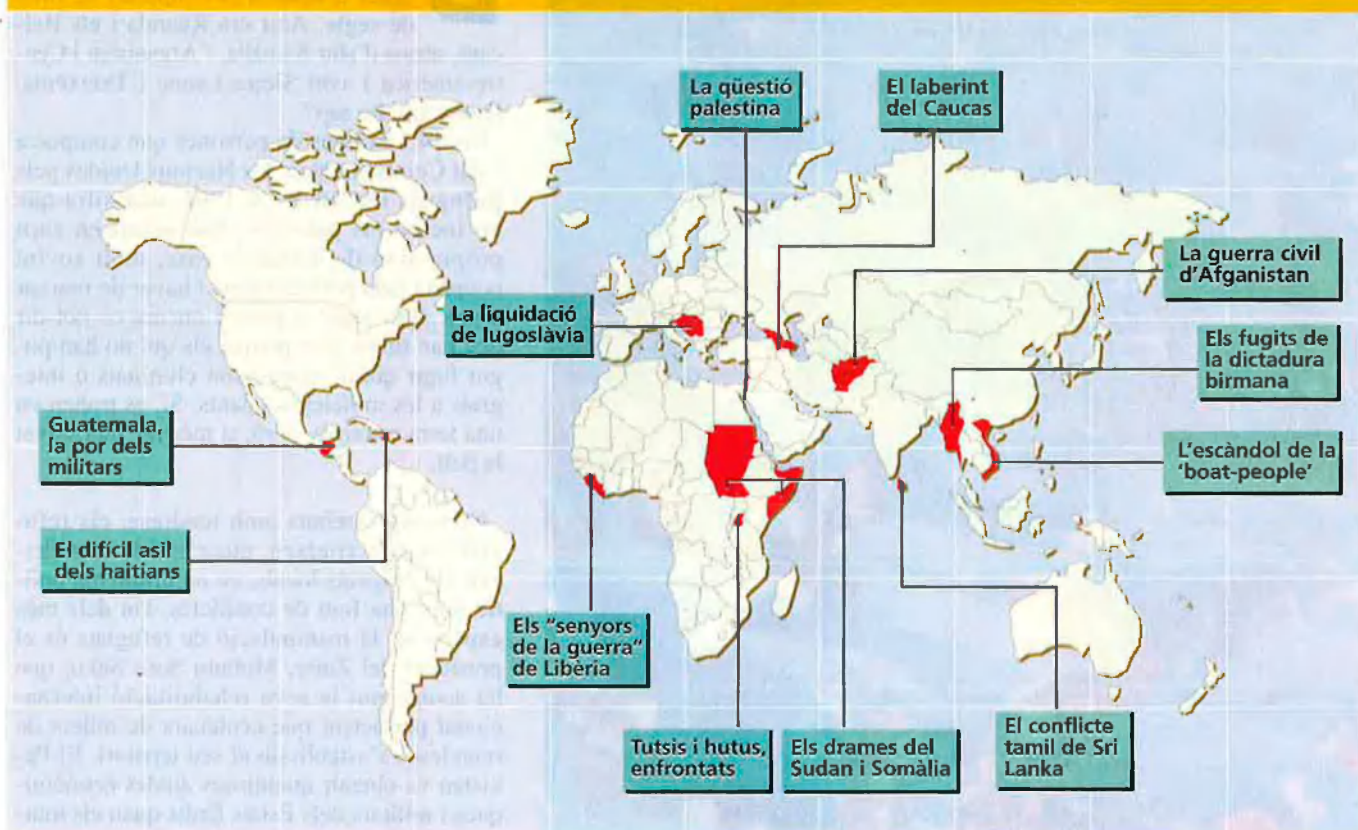
Els 14,5 milions de persones que comptava l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Refugiats (ACNUR) al 1995, una xifra que no inclou els palestins, han sofert en carn pròpia això de deixar la casa, molt sovint ocupada pels perseguïdors, i haver de marxar a una altra regió o país. I encara es pot dir que han tingut sort perquè els qui no han pogut fugir quasi sempre són eliminats o integrats a les milícies ocupants. Sí, es troben en una terra estranya, però, si més no, han salvat la pell.

No sempre rebuts amb tendresa, els refugiats es converteixen, quan així ho decideixen els dirigents locals, en un problema polític o en una font de conflictes. Un dels més experts en la manipulació de refugiats és el president del Zaire, Mobutu Sese Seko, que ha aconseguit la seva rehabilitació internacional permetent que centenars de milers de ruandesos s'establissin al seu territori. El Pakistan va obtenir quantioses ajudes econòmiques i militars dels Estats Units quan els mutjaïdins afganesos antisoviètics es van instal·lar a Peshawar.

Tanmateix, l'actitud dels amfitrions no sempre és hostil o oportunista. Molts refugiats estan agraïts pel tracte rebut a les poblacions locals. Els moçambiquesos que van anar a parar a Malawi durant la guerra civil només tenen bones paraules de la gent que els va acollir. Alguns es van enyorar quan van tornar a casa, una vegada signada la pau entre la guerrilla de la Renamo i el govern postmarxista de Joaquim Chissano.

Àfrica és la gran font de refugiats d'aquest decenni, i ha pres el relleu d'Amèrica i d'Àsia, que en fou el líder durant els anys vuitanta. Com que no totes les notícies són negatives, hem de destacar la repatriació dels cambotjans i d'una part dels afganesos. La guerra civil que perdura a Kàbul entre faccions impedeix el retorn de centenars de milers de persones que encara viuen als camps de refugiats de Peshawar i de la república islàmica d'Iran. La vergonya de l'Àsia es diu *boat-people*. Encara avui dia, deu anys després de l'obertura del règim comunista de Vietnam, queden *boat-people* escampats per Hong-Kong i alguns indrets del sud-est asiàtic. Molts d'ells han nascut darrere les reixes que envolten la zona dels refugiats vietnamites de Hong-Kong i tot sembla indicar que els sobrarà temps de casar-s'hi i de

Els refugiats al món

fer-s'hi vells. La manca de voluntat de les autoritats d'aquests països per a resoldre aquest problema humanitari pot indignar el més cínic.

Restauració d'Aristide. A Amèrica, la fi de la guerra de Nicaragua i d'El Salvador va significar la repatriació de milers de refugiats. Les assignatures pendents són Guatemala i Haití, que es poden aprovar a la pròxima convocatòria. La restauració de Jean-Bertrand Aristide pels nord-americans a Port-au-Prince i les eleccions a fer ben aviat sembla que garantirán el retorn de molts haitians dels Estats Units. A Guatemala, els refugiats establerts a Mèxic tornen a comptagotes, perquè desconfien dels militars, malgrat el règim civil i l'aparença democràtica que governa el país.

El Caucas és una font de conflictes i, per tant, de refugiats. Les guerres de Txetxènia, Nagorno-Karabakh i Geòrgia i les crisis d'Ossètia, el Dagestan i Abkhàsia han provocat un èxode sense precedents a la regió. Des de la liquidació de l'imperi soviètic s'han desplaçat més d'un milió de persones, de vegades en sentit creuat. La inestabilitat de les tres repúbliques i la intransigència del president Borís Ieltsin no augura res de bo. Ben al contrari, Txetxènia es pot transformar

en la pedreta a la sabata de l'imprevisible Ieltsin.

A l'ex-Iugoslàvia és hora d'optimisme. L'acord de Dayton –un mal acord per molts, però un acord al cap i a la fi– ha posat els fonaments de la pacificació de Bòsnia, transformada en la llar de dues federacions –la sèrbia i la croata i musulmana– amb interessos divergents. Això no obstant, la fi dels combats i de les perversions de la guerra (assassinats, depuracions ètniques) fa pensar en una pròxima tornada dels refugiats escampats per les altres repúbliques de l'ex-Iugoslàvia i d'Europa.

Dels drames dels africans, se'n parla menys que no dels drames soferts pels pobles dels Balcans. Potser perquè els africans són pobres. O perquè els iugoslaus són a les portes de casa, recordant-nos els horrors d'un passat que volem oblidar sense haver-lo paït. El fet és que, segons l'ACNUR, quasi la meitat dels refugiats són africans. I si les estadístiques s'amplien a les persones desplaçades internament, les quals no són considerades refugiats, l'Àfrica torna a guanyar amb setze milions de persones. Àsia compta set milions de desplaçats, i Europa només en compta cinc milions. I una dada per a la reflexió i per a enterrar el tòpic que diu que Occident s'ha de fer càrrec dels refugiats: dels quatre països

ARXIU

que van rebre, l'any 1995, un milió de refugiats, solament un és europeu, Alemanya. L'Iran, el Zaire i el Pakistan superen Alemanya.

La Banya d'Àfrica, la regió dels Grans Llacs i l'Àfrica Occidental són les tres regions que generen la majoria de refugiats i de desplaçats del continent. Malauradament, sembla que aquests conflictes no tenen solució a curt termini. La guerra del Sudan, entre el govern islàmic i els guerrillers del sud de John Garang, és el principal focus desestabilitzador a la Banya d'Àfrica. A Ruanda i Burundi pot passar qualsevol cosa. El govern tutsi de Ruanda, en el poder des de fa dos anys, s'ha radicalitzat, i ha perdut el suport dels hutus moderats, fet que impedeix el retorn dels centenars de milers de refugiats del Zaire. A Burundi, la crisi és de moment controlada, malgrat les diferències entre el govern hutu i l'exèrcit tutsi.

A l'Àfrica Occidental, el desgavell que viuen Libèria i Sierra Leone es reflecteix en l'increment del nombre de refugiats a Costa d'Ivori i Guinea. Els interessos dels senyors de la guerra liberians, Charles Taylor i companyia, fan difícil un acord. De moment, ens hem de resignar a contemplar com els pactes són violats al cap de poques hores de la signatura.

Als militars nigerians, àrbitres de la regió, ja els va bé el conflicte, perquè els permet de fer negocis amb els traficants sense escrúpols que es mouen per Libèria. A Sierra Leone la situació s'ha deteriorat en progressió geomètrica. El cop d'estat de principi d'any sembla que no afectarà una guerra que té els seus orígens en la crisi liberiana i que s'alimenta de recels ètnics i d'ambicions personals.

Antoni Castel

El govern tutsi de Ruanda, en el poder des de fa dos anys, s'ha radicalitzat, i ha perdut el suport dels hutus moderats, fet que impedeix el retorn dels centenars de milers de refugiats ruandesos del Zaire (foto). Segons l'ACNUR, quasi la meitat de refugiats que hi ha al món són africans.

La sort dels palestins

Els refugiats palestins no són competència de l'ACNUR. Les Nacions Unides van crear l'UNRWA, una agència que es dedica a ajudar —molt poc, cal dir-ho— els 2,8 milions de persones que té registrades en alguns països del Pròxim Orient, especialment a Síria, Jordània i Líban. L'aplicació dels acords d'Oslo entre Iàsser Arafat i el govern israelià alimenta l'esperança de milers de refugiats, sobretot dels més desafavorits, els que encara viuen en camps del sud de Líban o de Beirut. Hi ha palestins que varen deixar la terra llavors de la creació de l'estat d'Israel, al 1948, i que han fet diners o s'han adaptat al país que els va acollir. No pensen, per tant, en el retorn, encara que segueixen amb atenció el procés de creació d'un ministat palestí a Cisjordània i Gaza.

Tanmateix, les tensions al si de la comunitat jueva i les diferències entre Iàsser Arafat i els opositors, tant islamistes com laics, compliquen una sortida satisfactòria per a les aspiracions d'uns refugiats que s'haurien d'amuntegar en l'escàs espai físic del ministat. Si Gaza ja és un polvorí per la seva densitat (800.000 persones en una franja de pocs quilòmetres quadrats), imaginem-nos en què es convertiria si hi arribessin uns quants milers de refugiats. A. C.

ARXIU

La diàspora palestina s'estén per tot l'Orient Mitjà. L'aplicació definitiva dels acords d'Oslo ha alimentat l'esperança de milers de refugiats.